

Recenze

Veselý P. 2002: Mohelenská hadcová step. Historie vzniku rezervace a jejího výzkumu. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno, 274 pp. ISBN 80-7157-595-X (distribuce: Obecní úřad Mohelno, cena 169,- Kč)

Brožovaná kniha autora ing. Pavla Veselého je nejen osobním vyznáním krásy a unikátním přírodním hodnotám hadcové stepi u Mohelna, nýbrž i vyjádřením úcty a uznání všem, kteří se zasloužili o zachování tohoto přírodního dědictví a v konečné fázi i o legislativní ochranu tohoto území. Bez nadsázky snad lze konstatovat, že vedle faktografického popisu vzniku přírodní rezervace včetně popisu všemožných překážek a úskalí, musí kniha nutně vzbudit zájem čtenáře o ochranu přírody v nejširším možném úhlu pohledu.

Kniha je členěna do dvou bloků, první, výrazně obsáhlejší, je vlastní textová část, druhá je přehledem literatury, která se jakýmkoli způsobem dotýká Mohelenské hadcové stepi. Závěr knihy je věnován stručnému shrnutí v angličtině, němčině a ruštině.

Textová část začíná stručným nastíněním přírodních podmínek území, které volně přechází v text osvětlující specifickou této hadcové stepi. K základním faktorům, které podmiňují výskyt a existenci druhů s extrémními nároky patří především specifické mikroklimatické podmínky a specifický geologický podklad. Díky této kombinaci je na stepi umožněn vznik serpentinomorfóz (tvarové znaky u fakultativních seřpentinofytů, odlišné od normálních rostlin na jiných půdách), z nichž nejčastější formou jsou nanismy (zakrslé formy rostlinných a živočišných druhů). Typickým rysem území je zároveň těsné sousedství ponticko-panonské vegetace na vlastní stepi a zcela odlišné vegetace v okolí. Popisná část je velmi vhodným způsobem proložena vsuvkami s odkazy na historické prameny, často s mnoha citacemi dobových textů. S příkladným citem a s nevšední pečlivostí je v knize rozebrán nejen vznik vlastního chráněného území po administrativní stránce, ale autor dohledal a citoval i první zmínky o tomto území vůbec. Ty jsou uvedeny ve Vlastivědě moravské již v roce 1624, opomenuty nejsou první badatelské počiny botanika C. Roemera v polovině 19. století, ale ani odborné studie z nedávné minulosti cíleně zaměřené na územní ochranu stepi. V knize jsou prezentovány názory celé řady badatelů a vědců, od J. Podpěry, přes

J. Suzu, A. F. Nováka až po D. Povolného, mnohé jsou často přímo citovány. K nejzajímavějším patří jistě i úplný přetisk článku Karla Čapka z Lidových novin z roku 1928, který ani po mnoha letech od svého vzniku neztratil na aktuálnosti a který ve své době sehrál nemalou úlohu v osudu stepi.

Text je doplněn kopiemi různých dopisů, kterými se zastánci ochrany přírody a místní patrioti snažili upozornit na neutěšený stav stepi, případně hrozící rizika, stejně tak i kopiemi dopisů, jimiž argumentovala druhá strana. K nejzajímavějším a z hlediska pochopení současného stavu stepi nejvýznamnějším doplňkům knihy však patří doprovodné dobové fotografie, které přibližují pohled na step v různých časových obdobích a umožňují tak rychlé srovnání vegetačního krytu ve dvacátých letech 20. století (tedy v době intenzivního využívání stepi k pastvě) se stavem na prahu 21. století (již s porosty v pokročilejších fázích sukcese).

Přestože kniha není primárně přírodovědeckou a ochrannářskou příručkou, pozorný čtenář v textu nepřehlédne vše důležité a podstatné nejen o přírodních poměrech, ale i o jejich potřebách. Informace, které se do knihy z prostorových důvodů nevešly, lze jistě nalézt v literárních zdrojích, jejichž téměř vyčerpávající výčet je uveden v druhém bloku knihy. V každém případě mohou být takto souhrnně zpracované informace k jednomu chráněnému území základním vodítkem pochopení jeho života a potřeb a umožní tak výrazně citlivější přístup odpovědných pracovníků ochrany přírody při výběru ochrannářských opatření.

Lze-li publikaci vůbec něco vytknout, pak snad zvolenou formální úpravu, kdy text není prakticky nijak členěn (a z tohoto důvodu chybí i obsah knihy), na druhé straně tato forma umožňuje čtenáři tzv. „přelousknutí knihy jedním dechem“.

V rámci České republiky patří tato kniha ke zcela ojedinělým počinům, kdy jednomu chráněnému území je věnována tak značná pozornost nejen z přírodovědeckého, ale i z kulturně-historického pohledu, pochopit toto úsilí však lze snadno – stačí toto území jednou navštívit a zamyslet se... Závěrem mi zbývá pouze několik příjemných povinností: za prvé doporučit knihu všem, kterým naše příroda a mohelenská hadcová step především není lhostejná a za druhé poděkovat autorovi za tento výjimečný literární počin. Tak tedy: pane Veselý – DĚKUJEME.

Jan Šumpich